

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

**SORUŞTURMA
KOVUŞTURMA
YARGILAMA
CEZA VE İNFAZI
ERZİNCAN
RAPORU
1998
ve
2000**

**TBMM İNSAN HAKLARINI
İNCELEME KOMİSYONU
YAYINLARI**

9

Adres:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme
Komisyonu
06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel :

(0.312) 420 54 33 - 34

Fax :

(0.312) 420 53 94

Web :

<http://www.tbmm.gov.tr>

e-mail:

inshkkom@tbmm.gov.tr

Dizgi :

Adem ÖZ

Kapak Karikatörü:

Mete GÖKTÜRK

Kapak Düzeni:

Cenk ÇINARBAŞI

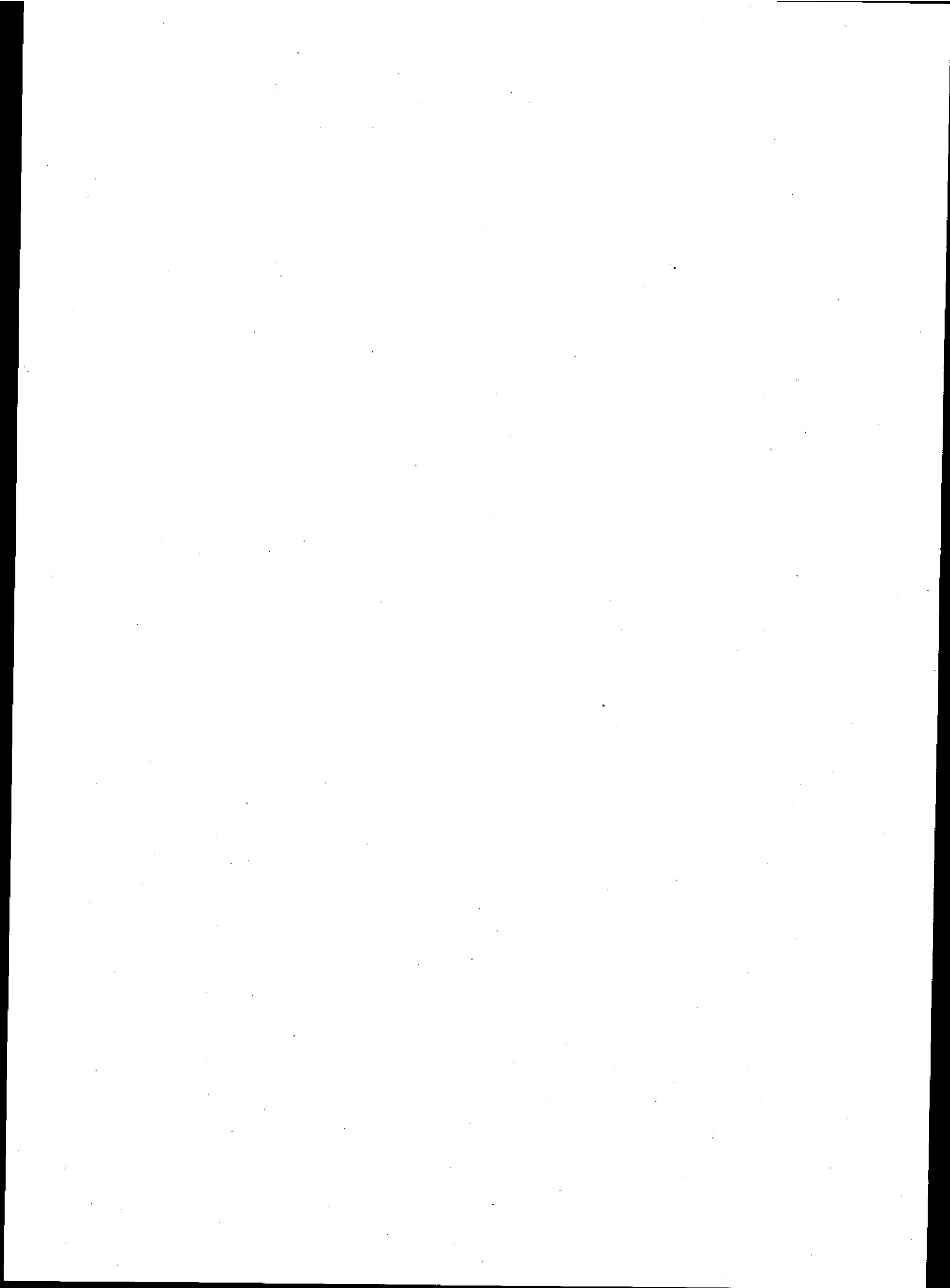

Çalışma Raporunun dağıtımı
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yapılmaktadır.
İçindeki bilgiler kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SORUŞTURMA-KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA VE İNFAZI

ERZİNCAN RAPORU

1998 ve 2000

SUNUŞ

Anayasamızın 2. Maddesi Cumhuriyetimizin niteliklerini "insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti" şeklinde tanımlamıştır. Anayasamızın 81. Maddesi ise milletvekili andı ile milletvekilliğini bu ilkelere bağlılıkla koşullandırmıştır. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuzun kuruluşunu düzenleyen 3686 sayılı Yasamız da bu amaç ve ilkeler doğrultusunda Türkiye'nin tercihinin bir yansımasıdır. Bu bağlamda demokrasinin, insan haklarının ve hukuk devletinin gereği ve geliştirilmesi için çalışmak, biz Komisyon üyesi milletvekillerinin temel görevi olduğu kadar milletvekilliğinin de vazgeçilmez şartıdır.

Komisyonumuz Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemleri üzerindeki bu bir dizi çalışmasını özveriyle bir biçimde sürdürmüş ve hazırlanan raporlarla sonuçlandırmıştır. "SORUŞTURMA ve KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA ve İNFAZI ERZİNCAN RAPORU 1998 ve 2000" bu bir dizi çalışmanın basılan dördüncü raporudur. Yaptığımız incelemelerle, hukuk devleti bilincinde yasalardan alınan yetki kullanılarak demokratik rejimin en temel unsuru olan parlamentomuzun denetim işlevi yerine getirilmeye çalışılmıştır. Çalışma yönteminde ve raporlarda nesnel ölçütlere bağlı kalmaya, izleme sürecini uzun tutarak gelişmeleri de değerlendirme kapsamına almaya, devletimizin yıpratılmaması yönünde titiz davranmaya ancak yaşadığımız sorunların da bilgiye dayalı olarak ortaya konulmasında açık ve dürüst olmaya özen gösterilmiştir.

Meclis Başkanımız Sayın Yıldırım AKBULUT, çalışmalarımıza ve raporlarımıza Meclisimizin en üst makamı olarak sahip çıkmışlar, gereği hususunda her türlü destek için emir ve müsaadelerini esirgememişler ve bizleri onurlandırmışlardır. Komisyonumuz adına zati alilerine saygılarımla şükranlarımızı arz ederim.

Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000 Raporunun hazırlanmasında büyük emekleri geçen, çalışmalarından kıvanç duyduğum Alt Komisyon üyelerimizden Diyarbakır Milletvekili Sayın S. Haşim HAŞİMİ ile Diyarbakır eski Milletvekili Ferit BORA'ya, Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın İonna KUÇURADI'ye ve Alt Komisyon Heyetimizin diğer uzman ve teknik elemanlarına minnetimi ifade ederim.

Raporu; insan haklarına saygının getirdiği özen ve üslup çerçevesinde, toplantılarımıza katılarak partiler üstü bir anlayışla inceleyen, uyumlu ve özveriyle çalışmaları sonucu oybirliğiyle kabul eden Komisyonumuzun tüm üyelerine, rapora emeği geçen Komisyon sekreteryamıza ve Basımevi Müdürlüğümüze şükranlarımızı sunarım.

Raporumuz ile ilgili çalışmalar kapsamında ziyaret ettiğimiz tüm kurumlarımızın yetkilileri ile çalışanlarına, incelemelerimiz sırasındaki yardımları ile sağladıkları katkı ve gösterdikleri ilgi için Komisyonumuz adına teşekkür ederim. Ayrıca Erzincan Cezaevlerinde görüştüğümüz tüm hükümlü ve tutuklulara - bizlere geleneksel konukseverlikleri ile ikram ettikleri çaylarını içerken bizlerle acılarını, kaygılarını, umut ve umutsuzluklarını hiç çekinmeden paylaştıkları için - esenlik dileklerimizi ve teşekkürümüzü sunarım.

Bu süreçte bizleri arayarak katkılarını esirgemeyen, konulara duyarlı olan ve duyarlı olmaya davet eden pek çok değerli katkı sahibi ile Raporun kamuoyuna mal edilmesine özen gösteren tüm basın ve medya kuruluşlarına Komisyonumuz adına teşekkür ederim.

Raporumuzun yayımlandığı tarihten itibaren gereğinin ve iyileştirmelerin yapılabilmesi için çözüme yönelik çabalar hususunda katkı sağlayacaklarından emin olduğumuz yasama, yürütme ve yargı organlarımıza, sivil kişi ve kuruluşlara şimdiden şükranlarımızı sunarım.

Belirtilen amaç ve ilkeler kapsamında hazırlanmasına çaba gösterdiğimiz "Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000" isimli Raporumuzu Türkiye'nin tanımlanan konulardaki tercihlerini ve kararlılığını yansıtabilmesi inancı ve umutlara yol olması temennisi ile saygılarımla sunarım. Mayıs 2000

Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı
Aydın Milletvekili

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
I. RAPORUN HAZIRLANIŞI	1
A. AMAÇ	1
B. YÖNTEM	1
II. CEZAEVLERİNDEKİ İNCELEMELER	2
A. CEZAEVLERİ İLGİLİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER	2
1. Erzincan Kapalı ve Açık Cezaevi.....	2
1.1. 1998 Yılında Yapılan Görüşmeler.....	2
1.2. 2000 Yılındaki Görüşmeler.....	3
B. MAHKUM VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER	4
1. Kapalı Cezaevi.....	4
1.1. 1998 Yılında.....	4
1.2. 2000 Yılında.....	6
2. Erzincan Açık Cezaevi.....	7
C. HEYETİN CEZAEVİ KOŞULLARINA İLİŞKİN TESPİTLERİ	9
1. Fiziksel Koşullar.....	9
2. Sağlık Sorunları.....	9
2.1. 1998 Yılında.....	9
2.2. 2000 Yılında.....	10
3. Eğitim ve Çalışma Sorunları.....	10
3.1. 1998 Yılında.....	10
3.2. 2000 Yılında.....	11
4. Tutukluluk Süresi.....	11
4.1. 1998 yılında.....	11
4.2. 2000 Yılında.....	11
III. ERZİNCAN EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNDEKİ İNCELEMELER	12
A. İLGİLİLERİN VERDİĞİ BİLGİLER	12
1. Emniyet Müdürlüğünde.....	12
1.1. 1998 Yılında.....	12
2. Sorgu Büro Amirliği.....	12
3. TEM Fiş Bürosu.....	13
B. GÖZALTI VE SORGU MEKANLARI	14
1. Emniyet Müdürlüğündeki Gözaltı Mekanları.....	14
2. Sorgulama Ekibi ile Yapılan Görüşme.....	20

IV. ERZİNCAN CUMHURİYET BAŞSAVCISI İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER	20
V. ERZİNCAN DEVLET HASTANESİNDE YAPILAN İNCELEMELER	21
A. 1998 YILINDA.....	21
B. 2000 YILINDA.....	21
VI. ERZİNCAN İL JANDARMA	21
VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	22
A. SORUŞTURMA – KOVUŞTURMA	22
B. YARGILAMA.....	23
C. CEZA VE İNFAZI	23
VIII. EKLER	25
Ek 1. 10 Şubat 1998 Tarihli Komisyon Kararı	27
Ek 2. 22 Nisan 1998 Tarihli Başkanlık Divanı Kararı	31
Ek 3. 04 Mayıs 1998 Tarihli Başkanlık Oluru	35
Ek 4. 22 Şubat 2000 Tarihli Komisyon Kararı	39
Ek 5. 29 Mart 2000 Tarihli Başkanlık Oluru	43
Ek 6. 1998 Yılı Erzincan Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve ve İnfazı Sistemlerine İlişkin Alt Komisyon Heyetinin Çalışması ile İlgili TBMM Tutanakları	47
Ek 7. 2000 Yılı Erzincan Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemlerine İlişkin Alt Komisyon Heyetinin Çalışması ile İlgili TBMM Tutanakları	173
Ek 8. 2000 Yılı Alt Komisyon Heyetinin Alt Komisyon Raporu Sunum Yazısı	223
Ek 9. Komisyon Raporunun Basım Onayı	227

I. RAPORUN HAZIRLANIŞI

A. AMAÇ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun amacı, 5.12.1990 tarihinde kabul edilen 3686 sayılı Yasamızın 1. maddesinde "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek biçiminde tanımlanmıştır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, bu amaç doğrultusunda ve kendisine tanınan yetki kapsamında, 10.02.1998 tarihinde yaptığı toplantıda; Ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine, İnceleme Heyetinin Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ'den oluşmasına karar vermiştir (Ek 1, Ek 2).

Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, Heyet Üyeleri İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY 3-4 Mayıs 1998'de Erzincan'da Kapalı ve Yarıaçık Cezaevi, Emniyet Müdürlüğü, Asayiş Şube Müdürlüğü ve Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ katılamamıştır.

Komisyon 21 inci dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantıda Ceza İnfaz Kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere Alt Komisyonlar kurulmasına karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda Erzincan'a ikinci kez Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, Heyet Üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY'dan oluşan bir Heyet giderek 31 Mart-1 Nisan 2000 tarihlerinde incelemelerde bulunmuşlardır (Ek 4).

Erzincan ilindeki Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı ile ilgili her iki dönemi kapsayan inceleme ve değerlendirme çalışmaları, karşılaştırmalı olarak Komisyonun kuruluş ve Heyetlerin gönderiliş amaçlarına uygun şekilde yapılarak sonuçlandırılmış ve bu rapor hazırlanmıştır.

B. YÖNTEM

Erzincan ilinde Kapalı ve Açık Cezaevlerine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevlerindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevindeki tüm birimler gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır.

Cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevlerine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz Erzincan Emniyet Müdürlüğü ve Erzincan İl Jandarma Alay Komutanlığı'nı ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmeler yapılmıştır.

Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak için Erzincan Devlet Hastanesi'nde incelemelerde bulunmuştur.

Çalışmaların tümü, TBMM'nin yeminli stenografları ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemeler 1998 ve 2000 yıllarında ayrı ayrı olacak şekilde iki kez yapılmıştır.

Rapor içerisinde (●) işareti ile sunulanlar, konu ile ilgili ikinci şahısların beyanları. (.>) işareti ile belirtilenler ise Heyetimizin tespitleridir.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor olan bu Rapor hazırlanmıştır. Komisyonumuzun 09.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline getirilen **"Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000"** gereği için basılarak yayımlanmıştır (Ek 8. Ek 9).

Alt Komisyon çalışmalarına ait olan 1998 yılı TBMM Tutanakları Ek 6'da, 2000 yılı TBMM Tutanakları ise Ek 7'de sunulmuştur.

II. CEZAEVLERİNDEKİ İNCELEMELER

A. CEZAEVLERİ İLGİLİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. Erzincan Kapalı ve Açık Cezaevi

1. 1. 1998 Yılında Yapılan Görüşmeler

Erzincan kapalı ve Açık Cezaevi Müdürü ve diğer yetkililerin beyanlarından, cezaevi hakkında aşağıdaki hususlar ve sorunlar öğrenilmiştir:

- Erzincan cezaevinin kapalı kısmında 65 hükümlü ve 37 tutuklu; Açık cezaevi kısmında da 56 hükümlü olmak üzere toplam 158 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Cezaevinde, biri bayanlara birisi de çocuklara ait olmak üzere 6 koğuş bulunmaktadır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 1).
- Cezaevinin yeterli aracı mevcuttur; ancak, yakıt personel tarafından karşılanmaktadır. Cezaevinin bir doktor bir de öğretmeni vardır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 1).

- Bir kişi dışında PKK sanığı yoktur. En küçük tutuklunun 13 yaşında olduğu ve normal çocuk koğuşunda bulundurulduğu ifade edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 1).
- Telefon görüşmesi yapma olanağının kapalı cezaevi kısmında olmadığı; ancak Başsavcının veya Mümessil Savcının onayı alındıktan sonra görüştürme yaptırılabilirdiği belirtilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 2).

1.2. 2000 Yılındaki Görüşmeler

1998 yılında olduğu gibi 2000 yılında da son derece düzenli, kayıtları bilgisayarda tutulmaya çalışılan, defter ve işlemler yönünden dikkatli uygulamaları olan cezaevi müdürünün odasında yapılan görüşmelerde:

- Erzincan Kapalı ve Açık Cezaevi Müdürlüğü'nde 1 birinci müdür, 4 ikinci müdür, 1 öğretmen, 1 sağlık memuru, 17 infaz koruma baş memuru, 7'si bayan olmak üzere 108 infaz memuru görev yapmaktadır.
- Kapalı cezaevinde 1 tanesi çocuk olmak üzere hepsi erkek 30 tutuklu ve yine hepsi erkek 63 hükümlü bulunmaktadır. Açık Cezaevinde ise 69 erkek hükümlü mevcudu vardır.
- Mahkumların affa çok heveslenmiş olduğu; af çıkmış olsa Açık cezaevinin tümünün tahliye olacağı, kapalı mevcudu olan 93 kişiden de sadece 10 tanesinin kalacağı Heyetimize ifade edilmiştir. Affa birlikte 35 yıl ceza alanların bile çıkmış olacağı belirtilmiştir.
- Bu beklentinin halen daha önemli derecede olduğu, affın çıkacağı söylendiği günlerde herkesin bohça ve paketlerini hazırlayıp bekler halde olduğunu ve çok hayal kırıklığı yaşamış oldukları ifade edilmiştir.

B. MAHKUM VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. Kapalı Cezaevi

1.1. 1998 Yılında

- Hükümlü ve tutuklular cezaevinin mimari yapısından şikayetçi olup, "cezaevi gibi değil, yemek kokusu, tuvalet, lavabo ve yataklar iç içe" ifadeleri ile durumlarını anlatmışlardır. Personelden memnun olmalarına karşın jandarma konusunda sıkıntıları olduğunu ifade etmişlerdir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 3).
- İşkence olayının Türkiye'de kesinlikle herkesçe bilindiğini; savcı, doktor, bürokratların da bunu bildikleri halde telefon açıp birbirlerinin suçlarını kapattırdıklarını ifade etmişlerdir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 4).
- İfade alma ve sorguda işkencenin yaygın olduğu, ayrıntı ve mekan tarifleri verilerek anlatılmıştır. İşkence ve kötü muameleden sonra alınan doktor raporlarının gerçeği yansıtmadığı, bunların yetkililerce adeta sipariş verilerek hazırlatıldığı çok sayıda tutuklu ve hükümlü tarafından ifade edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 3).
- Bir mahkum, tutuklu iken yüzleşmek üzere götürüldüğü Cebeci'deki Tıp Fakültesi Hastanesinin 3'ncü katından atıldığını iddia etmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 5).
- Ayaklarından sandalyeye geçirilerek falakayla vurma, elektrik verme, araba lastiğine geçirme ve sağa sola yuvarlama yapıldığını anlatan tutuklu ve hükümlüler ifadelerinin sorgudaki görevliler tarafından yazıldığını ve beğenmeyip zaman zaman yırtıldığını, sonra tekrar görevliler tarafından yazıldıklarını ve kendilerine de gözleri kapalı imza attırıldığını, yanlarında avukat bulunmadığını; bunları savcıya anlatmalarına rağmen "hep böyle diyorsunuz zaten; gelen böyle diyor" dediğini, darp-cebir raporu için gidildiğinde polislerin yanlarında bulunduğunu dile getirmişlerdir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 6-7).
- Cezaevinde havalandırmadan kaçan bir mahkuma yapılan ağır işkence ve herhangi bir infaz memurunun adını vermesi için jandarmanın kendisine baskı ve işkence yapıldığı, cezaevine geldikten sonra da gardiyanlar tarafından işkence yapıldığı iddiası diğer mahkumlar tarafından da anlatılmıştır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 8-9).
- İşkence yöntemi olarak, yaygın surette hakaret, küfür, kaba dayak, gözleri bağlama, çırılçıplak soyma, falaka, elektrik verme, askıya alma, lastiğe geçirme, soğuk suya tutma ve sırta binme gibi yöntemlerin kullanıldığı ayrıntı ve mekan tarifleri verilerek anlatılmıştır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 7-13).
- Eski Erzincan Emniyet Müdürlüğü binasının altındaki nezarethanelerde, asayişte ve ismi tutanaklara geçen pek çok karakolda da yaygın surette yukarıda zikredilen işkence yöntemlerine başvurulduğu mekan tarifleri verilerek kapsamlı bir şekilde anlatılmıştır (Erzincan tutanak 1998, sayfa).

- Erzincan Emniyet Müdürlüğü'nün altında bir başka hükümlü babası da getirilerek, gözleri bağlı olarak kampet dediği bir yatağa yatırılarak dayak ve işkence gördüğünü anlatmıştır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 19).
- Çok sayıda tutuklu ve mahkum İstanbul, Bursa, Çorum, Antalya, Van, Kars, Ağrı, Samsun gibi ülkemizin çeşitli illerinin karakollarında yukarıdaki yöntemlerle işkenceye tabi tutulduklarını ayrıntılı olarak ifade etmişlerdir. İşkence aletlerinden cereyan temin eden aygıtın polis otomobillerinde saklandığının belirtilmesi dikkat çekmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 20-21-29-30,32,38-39).
- Bir başka hükümlü ise 1997 Ağustos ayında aynı yerde aynı şekilde işkence gördüğünü anlatmıştır. Bu hükümlü 1994 yılında yakalandığında Ankara Emniyet Sarayı'nda çok ağır işkence gördüğünü, her vilayetin ayrı ayrı işkencesi olduğunu, Çorum da Alaca karakolunda (1975), Antalya Emniyet Müdürlüğü'nde (1985), İstanbul da Gayrettepe'de de sorgulandığını ve hepsinde de işkence gördüğünü belirtmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 20-21).
- Bir tutuklu 1997 Ağustos ayında Erzincan Emniyet Müdürlüğü'nün alt katında uzun mutfaka benzer fayanslı bir odada çıırılçılak soyularak, tazyikli su sıkılarak askeriyede kampet dedikleri bir karyolanın üzerine yatırılarak bağlanıp idrar yollarından ve parmak uçlarından cereyan verildiğini; çevirmeli manyetolu telefonla elektrik verdiklerini, bu uçları açık kabloları beline sararak vücudundaki tüm darp ve cop izleri ile birlikte Ağustos 1997 de hakim karşısına çıkıp söylemiş olmasına rağmen tellerin de kendisinden alındığını, hiçbir şey yapılmadığını üstelik "bizi şikayet edersen, öyle şikayet olmaz, böyle şikayet olur diye" bir ton da dayak yediğini ifade etmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 22).
- Erzincan Emniyet Müdürlüğü'nün alt katındaki aynı mekanda Aralık 1997 de bir başka hükümlü de aynı işkenceleri gördüğünü, tehdit için halasını da işkenceye aldıklarını anlatmıştır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 22-23).
- Yine aynı mekanı bir başka koğuştaki bir başka hükümlü de polisin "bunları al, biz rahatlayalım, iş ver" diyerek ek suç yüklemek üzere 1995 yılında aynı sedyede (kampet) aynı fayanslı mutfaka benzer lâvabolu odada kemerle bağlanarak elektrik verilerek, askıya alınarak işkence yapıldığını anlatmıştır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 27).
- Bir başka hükümlü aynı mekanda duvarda olmayan iki taraftaki kancalara asıldığını, aşağıya doğru sallandığını, aynı ranzaya bağlanarak elektrik verildiğini anlatmıştır. Sorgucu komiserlerin de isimlerinden bahsedilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 28-29).
- Birçok tutuklu ve hükümlü de İl Jandarmanın subay gazinosu altındaki yerlerde ve özellikle sorgu odasında elektrik verme ve askıya alma başta olmak üzere çeşitli işkence yöntemlerinin uygulandığını; işkence sırasında yüksek sesle müzik çalındığını yine ayrıntı ve yer tarifleri vererek ifade etmişlerdir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 36).
- Çocuk koğuşunda bulunan hükümlü ve tutuklular da yukarıda açıklanan yöntemlerle işkenceye tabi tutulduklarını açıklamışlardır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 43-46).

Heyetimiz tarafından:

- > Şimdiye kadar gezdiğimiz cezaevlerinde gözaltına alma ve sorgulama mekanlarında işkence görmediğini iddia eden hemen hemen yok denecek kadar azdır. Ancak Erzincan Kapalı Cezaevinde mahkumlar çok açık ve çok çeşitli Türkiye'nin her yerinden de örnekler verecek şekilde mekan tarifleri ve bunları yapan kişileri de anlatarak işkence tasvirleri yapmışlardır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 3-47). Görüşülenlerin büyük bir çoğunluğu adli mahkumlar olup yaşadıkları kötü muamelelerin etkilerini Heyetimize anlatırken de bütün canlılığı ile bir kez daha yaşamışlardır. Heyetimiz tarif edilen Erzincan içerisindeki tüm mekanları aynen anlatılanlarda olduğu gibi bulmuş ve incelemiştir (Bakınız sorgu mekanları).
- > Ayrıca Erzincan Cezaevinde pek çok hasta bulunduğu da saptanmış, hasta isimleri ile birlikte aile yönünden zor koşullarda olanların ve işkence iddialarını anlatanların isimleri ilden ayrılmadan önce korunmak ve gereği yapılmak üzere Erzincan Valisine heyetimizce teslim edilmiştir.

1.2. 2000 Yılında

- Cezaevi koşullarının yapı olarak da cezaevi koşullarına uygun olmadığını tekrarlayan adli hükümlüler kısmen yemeklerden şikayet etseler de, kışın kaloriferin yanmamış olduğunu söylediler de, cezaevinde kötü muamele olmadığını, personelden de şikayetçi olmadıklarını ifade etmişlerdir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 3-4).
- Genellikle cezaevlerinden parası olanların çıktığını veya hiç girmedığını, infazı yakma olayının çıkıştaki sahipsizlikten kaynaklandığını, yargıda cezaların yüze okunarak verilmediğini, avukatların ilgisizliğini söylemişlerdir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 2-3-48-54).
- Adamına ve suçuna göre işkenceye alındığını söyleyen bir mahkum 1998 yılı ortalarında Çarşı Karakolu'nda gördüğü kötü muameleyi anlatmıştır (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 5).
- Diğer hükümlülerin içerisinde, Emniyet Müdürlüğü alt kat Terörle Mücadele sorgu mekanı ile nezarethaneleri son 1-1,5 sene içerisinde bu bölümlerde gördükleri kötü muamele ve işkenceyi, mekan tanımlarıyla anlatan hükümlüler sabıkalıya ek suç yüklemek istemenin yaygın olduğunu belirtmişlerdir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 5-6-7-8-9-10-12-13-14-15-16-35-39-46-48-54).
- Jandarmanın da sorgu mekanının polis ile birlikte Emniyet Müdürlüğü alt kat Terörle Mücadele sorgu mekanı olduğunu ifade etmişlerdir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 5-6-7-35).
- Ayrıca soruşturma ve kovuşturulmaları sırasında kötü muamele ve işkence gördükleri iddiaları ile ilgili olarak, bir hükümlü İstanbul Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda (araba lastiklerini, uzun sopaları, küçük odaları) mekan tarifleri yaparak yaşadıklarını anlatmıştır (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 14).

Bir hükümlünün işkence konusunda söyledikleri Heyetimizce konunun mağdurları tarafından hangi boyutlarda takip edildiği yönünde değerlendirilmiştir.

TUTUKLU- Efendim, Türkiye'de işkencenin kalkması mümkün değil.

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - O kadar eminsin?..

TUTUKLU- O kadar eminim.

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - Siz, geçen sefer bize anlatmıştınız.

TUTUKLU- Evet, altı yıldır aynı koğuştayım.

Bu kişinin zihniyeti değişmedikten sonra ..

“.....”

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - “Burada işkence hiç bitmez” diyorsun, neden?

TUTUKLU- Türkiye'deki zihniyet değişmedikten sonra; yani, o kişinin zihniyeti değişmedikten sonra işkencenin bitmesi mümkün değil. Çünkü, onu ne siz tespit edebiliyorsunuz, ne de o işkenceyi yapan insan herhangi bir iz veya şu bu bırakıyor. Mesela -size yeni anlatmıştım- bir örnek vereyim. Burada işkenceyi yaptılar, falakaya yatırdılar adamı, yerin üzerine tuz döktüler -buna yaşadım ben- işkence gören adamın üzerine 80-90 kiloluk adam bindi, tuzun üzerinde yürüttüler. Bir müddet sonra işkence gören adamın morlukları gitti. Tuzun üzerinde beklettiler, ondan sonra çıktı. Siz gelseniz onu tespit de ettiremezsiniz, o insanlara iddia ettiremezsiniz. Çünkü, neden; memur kısmı, hepsi birbirini destekler; yani, demez ki, benim arkadaşım doğrudur, işkence yaptı, mümkün değil. Mesela siz İstanbul'da bir ağaç buldunuz, İstanbul Valisi çıktı, ona “şu bu” dedi. Biz, bunların hepsini takip ediyoruz. İstanbul Valisinin, Emniyet Müdürünün görevden alındığını dün akşam alt yazıda okuduk, bilmiyorum öyle şey var mı, yok mu. Tabii, bunların bitmesi mümkün değil.

İkincisi, siyasilere de bu işlerin üzerine gitmesi için çok katı ve kararlı olmaları lazım. Onda da sizi, sizde onu görmek... Siz de görüyorsunuz; ama, diğer uygulayıcılarda onu görmek mümkün değil; çünkü, o işin peşini siz bırakmıyorsunuz. Ama, sizin yaptıklarınız da çok şey görmüyor ben- ce. Raporu tanzim ediyorsunuz, götürüyorsunuz oraya. Orada birkaç kişi, o rapor üzerinde çalışma yapıyor. Onun geçerliliği ne kadar oluyor, onun şeyini size bırakıyorum.

Bizimle uzun uzun konuşacak mısınız, kapıda “5 dakika falan” dediniz.

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - Hayır, siz yatıyorsunuz diye 5 dakika...

TUTUKLU- Biz sabahtan beri sizi bekliyoruz.

HÜSEYİN AKGÜL (Manisa) - Geleceğimizi nereden biliyorsunuz da sabahtan beri bekliyorsunuz?

TUTUKLU- Biz biliyoruz.

“.....”

- Af konusu ve beklentisi zaman zaman büyük huzursuzluk verse bile tüm mahkumların bu konudaki beklentisi devam etmektedir.
- Tüm partilerden isteklerinin af olduğunu söyleyen hükümlü ve tutuklular “parası ve gücü olmayanlar cezaevinde bulunuyor. Affı artık bizler değil küçük yaşlardaki çocuklarımız bekliyor” mesajı ile çok üzgün olduklarını belirtmişlerdir .

2. Erzincan Açık Cezaevi

1998 yılında Açık Cezaevinde mahkumlarla yapılan görüşmeler sonucunda kendilerine yukarıda zikredilen yöntemlerle işkence yapıldığından bahsederek sevklerde jandarmanın tutumundan yakınmışlardır. Açık cezaevinde olmalarına rağmen mahkumların durumlarından çok da memnun olmadıkları anlaşılmıştır.

Yemek salonunda açık cezaevi mahkumlarıyla yapılan toplantı sırasında aşağıdaki noktalar Heyetimizin dikkatini çekmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 59-60).

- Genelde açık cezaevine seçilmiş olan bu mahkumların idareye yakın olanlar olduğu izlenimi alınmıştır.
- Mahkumların konuşma şekillerinin, olaylara yaklaşımlarının, diğer gezdiğimiz tüm koğuşlardaki mahkumların yaklaşımlarından ve konuşma şekillerinden belirgin derecede farklı olduğu görülmüştür.
- Ayrıca 10 yılın üzerinde ceza almış cinayet suçluları ile uyuşturucuya bağlı suçlardan hüküm giymiş mahkumların yarı açık cezaevinde bulunduğu görülmüştür.
- Çoğunda oldukça cüretkar ve kişisel istekler getiren yaklaşımlar olduğu, bir tutuklunun "sınırları açın, biz 2 yılda Türkiye'nin dış borçlarını ödeyelim" dediği görülmüştür.
- Çalışma koşullarının ağır olduğunu "bu yaşta bu kadar çalıştırılır mı?" soruları ile de dile getirdiler.
- Çalışmalarının karşılığında aldıkları parayı da çok az bulduklarını ifade etmişlerdir.
- Bazı hükümlüler Heyetimize bu koşullarda ve bu ortamda konuşmanın çok zor olduğunu, çok farklı olayların döndüğünü, bütün bunların ancak tahliye sonrası açıkça anlatabileceklerini toplu konuşma dışında iletmışlerdir.

2000 yılındaki incelemelerde koğuşlardaki mahkumlar ; açığa ayrılma koşullarından tedirgin olduklarını, bazı haksızlıkların yapıldığını, açığa ayrılmalarda gasp suçu için son bir seneyi beklerken tecavüz suçları için son iki sene kala Açık Cezaevine ayrılmanın koşul olduğunu, cezaevi idaresinin iyi hal tespitinin her zaman geçerli olmadığını, Bakanlığa yazılan yazılarda geri çevrilebildiğini, bu konularda yanlışlıkların da olabildiğini ifade etmişlerdir. Heyetimizde mahkumların yöntem, kural ve uygulamalar açısından doğru bilgilendirilmedikleri, bu konu da cezaevi idaresinin de pek fazla yeterli bilgiye sahip olmadığı kanaati oluşmuştur.

Bu konuda uzmanlarından öğrenilen bilgilerden :

- Açık cezaevine ayrılma koşullarının içerisinde suç ayırımının olmadığı,
- Türkiye'de verilen hükmün (asıl cezanın) çoğunlukla iyi halli olma koşuluna bağlı olarak hüküm kesildiği andan itibaren cezanın 5'e bölünüp 2'le çarpılması kadar bir sürenin "yatar ceza" olarak çekildiği, dolayısıyla 15 yıl ceza alan bir hükümlünün genellikle ancak 6 yıl kadar cezaevinde kaldığı,
- Her yıl Bakanlık tarafından Açık Cezaevine ayrılma hakkı için üst sınırın yıl olarak belirtildiği genelgelerin çıkartıldığı (örneğin bu sene 31.12.2006 yılından önce tahliye edilecek olanlar için genelge çıkarılmıştır),

- Bu genelge kapsamında değerlendirilenlerin ancak açık için müracaat edebilecekleri,
- Bir mahkumun hükmünün kesinleştiği andan itibaren geçen üç aylık süre içerisinde müşahede denilen cezaevi idaresince yapılan gözleme tabi tutulduğunu,
- Bu gözlem sonucunda iyi halli mahkum olduğu tespit edilenlerin cezaevi idaresi tarafından Adalet Bakanlığı'na Açık Cezaevine çıkmak üzere bildirimlerinin yapılabildiğini, Bakanlıktan onaylandıktan sonra da suç koşulu aranmaksızın Açık Cezaevine ayrılabilindiklerini,
- Son iki yıldır Edirne Açık Cezaevinden kaçan mahkumların olaylarından sonra Bakanlıkça iyi hal koşulunun onaylanmasında daha titiz davrandığı bilgileri alınmıştır.
- Erzincan Açık Cezaevine son altı ay içerisinde gelen 30 mahkumun suç, suç tarihi, cezası, Açık Cezaevine ayrılış tarihleri incelendiğinde Türkiye'de işlenen suçların cezasının beklenildiği kadar etkin olmadığı Heyetimize ifade edilmiştir.

C. HEYETİMİZİN CEZAEVİ KOŞULLARINA İLİŞKİN TESPİTLERİ

1. Fiziksel Koşullar

- Müşahede odalarının havalandırması bulunmamaktadır. Yatakların çarşafsız ve pis olduğu tespit edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 46).
- Koğuşlarda havalandırma için ayrılan alanların çok yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.
- Atölye çalışmalarında malzeme sıkıntısı olduğu heyete ifade edilmiştir.

2. Sağlık Sorunları

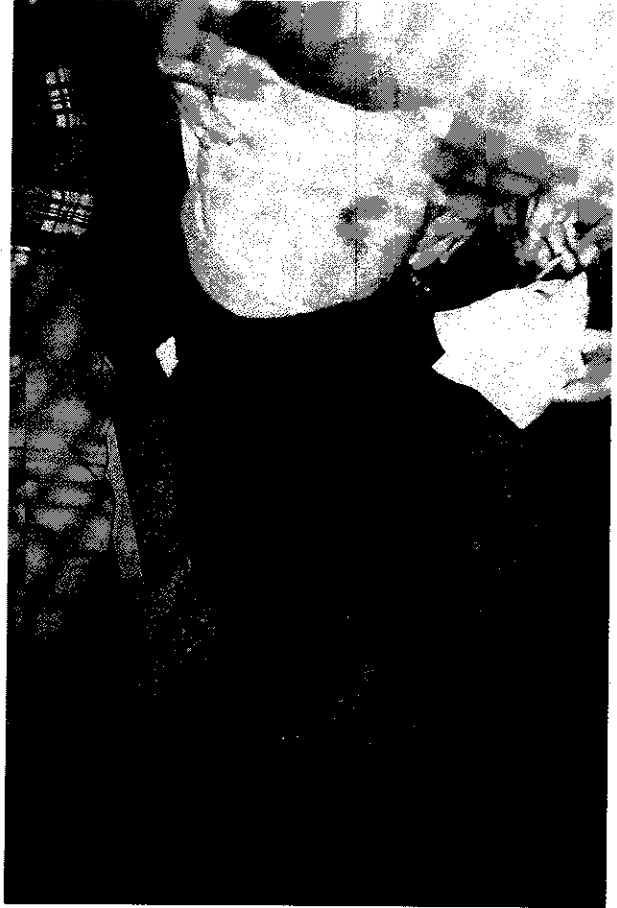
2.1. 1998 Yılında

- Cezaevi personeli ve mahkumların sağlık taramaları yapılmamaktadır.
- Müşahede odalarında havalandırmanın olmadığı, mahkumların çoğunun hasta olduğu tespit edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 46).
- Protez tedavisi görmesi gereken bir mahkumun tedavi edilmediği heyete iletilmiştir.
- Berberde sterilizasyonun sağlıksız bir şekilde mavi ispirto ile yapıldığı, kan durdurucu olarak kan taşı ve şapın kullanıldığı tespit edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 47).

2.2. 2000 Yılında

Cezaevi revirinde yapılan incelemede yeni doktorun görev yazısının gelmesi ama kendisinin göreve başlamaması nedeniyle Başsavcı ve Cezaevi Müdüründen revir hakkında bilgi alınmıştır:

- Geçen sefer olduğu gibi bu dönemdeki incelemelerde de İl Sağlık Müdürünün cezaevine hiç gelmemiş olduğu görülmüştür.
- 1998 yılındaki incelemelerde koğuşlarda görülen ağır, akıntılı, enfekte hastalar 2000 yılındaki incelemeler sırasında koğuşlarda görülmemiştir.
- Geçen sefer doktorun olmadığı cezaevinde şimdi haftada iki gün sağlık ocağından rotasyonla hekim ve iki sağlık memuru verildiği belirtilmiştir. Görevlendirme dışı hasta olmadığı takdirde doktorun cezaevine gelmesini talep etmediklerini ifade etmişlerdir.
- Cezaevi revirinde Kapalı Cezaevinde 2000 yılından itibaren üç ayda 101 hasta bakılmış, geçen sene sonuna kadar 490 hasta muayene edilmiştir.
- Protez için tedaviler açısından Ankara'ya gönderildiği, gözlük, diş, protez tedavilerinin parayla yapıldığı belirtilmiştir.
- 10.01.1999 tarihinde Erzurum Verem Savaş Tarama ekibinin geldiği, Tarım İl Müdürlüğü ile de pire, bit ve haşere açısından işbirliği yaptıkları, içme suyu açısından da aylık raporları düzenli tutulduğu belirtilmiştir.
- 2000 yılında yapılan incelemelerde berberin hükümlüler marifetiyle açık ve kapalı cezaevinde çalıştırılmakta olduğu görülmüştür.

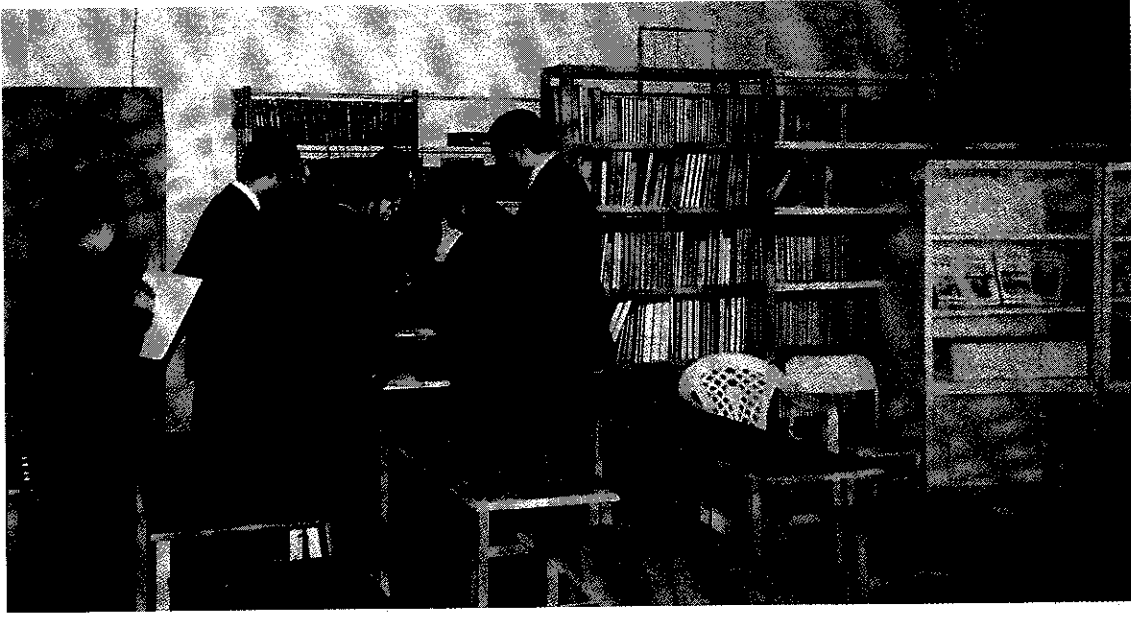

1998 yılında koğuşlarda görülen akıntılı yarası olan bir hasta

3. Eğitim ve Çalışma Sorunları

3.1. 1998 Yılında

- 16.04.1997 tarihinden itibaren cezaevinde bir öğretmenin bulunduğu ifade edilmiştir.

- Tutuklu ve hükümlülere mesleki eğitim ve çalışma olanakları sağlanamıyor. Cezaevinde 6 kişiye okuma-yazma kursu verildiği ve bir mahkumun da üniversite sınavına girdiği tespit edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 43).

3.2. 2000 Yılında

- Açık ve Kapalı cezaevinde bilinen kurslar birlikte düzenlenmektedir.
- Öğretmenin gelişiyile birlikte eğitim faaliyetlerinde artma olmakla birlikte, çıraklık eğitim ve halk eğitim işbirliği mevcut değildir. Elishleri için siparişler yoktur. Kütüphaneye ve okumaya da rağbet yoktur. Kütüphanede halen 8000 kitap mevcut olup, kitaplar Kültür Bakanlığı'nda bulunan sisteme göre düzgün olarak raflara dizilmiştir.
- Üç ayda alınan kitap sayısı 70 olup çoğu eski kitaplardır ve ihtiyaca cevap vermemektedir.

4. Tutukluluk Süresi

4.1. 1998 yılında

- Erzincan Kapalı ve Açık cezaevindeki en eski tutuklunun tutukluluk süresi yaklaşık 4.5 yıldır (tutuklanma tarihi: 26.08.1994).

4.2. 2000 Yılında

- 1998 yılında belirtilen en uzun tutukluluk süreli tutuklunun 4,5 yıl sonunda hükmü kesinleşmiş ve cezaevinden ayrılmış. Olay tarihi 26.08.1994 olan bu kişinin 03.06.1998 tarihinde hükmü kesinleştiği ve 20.07.1998 tarihinde Açık cezaevine geçiyor, 16.12.1999 tarihinde de tahliye edildiği öğrenilmiştir.

- Şu anda cezaevinde en uzun tutukluluk süresi 13.10.1997 tarihinden beri tutuklu olan ve halen hükümlü olarak Yargıtay sonucunu bekleyen bir mahkuma aittir.
- **Bu koşullarda yargı süresinin uzunluğu ve Açık Cezaevi ile ilgili geçiş süreci Heyetimizce dikkat çekici bulunmuştur.**

III. ERZİNCAN EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNDEKİ İNCELEMELER

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti, 05.05.1998 günü Erzincan Emniyet Müdürlüğünü ziyaret etmiş, Emniyet Müdürlüğüne ait eski ve yeni binaların çeşitli bölümlerinde incelemelerde bulunmuş ve Emniyet Müdürü Hüseyin Demir ile ilgililerden bilgi almıştır.

31.03.2000 tarihinde Erzincan Emniyet Müdürlüğü'nü ve birimlerini tekrar ziyaret Heyetimiz, değişmiş olan yeni Emniyet Müdürü Osman ARAÇ ve yetkililerle görüşmelerde bulunmuş, aynı mekanlarda tekrar çalışmalar yapmıştır. Bu bilgiler aşağıda karşılaştırılmalı olarak sunulmuştur.

A. İLGİLİLERİN VERDİĞİ BİLGİLER

1. Emniyet Müdürlüğünde

1.1. 1998 Yılında

Heyetimizin ziyareti sırasında Emniyet Müdürü Hüseyin Demir şu açıklamalarda bulunmuştur:

- Emniyet Müdürü amacını, *"işte, Avrupa'daki polisi de gördük; ona belki maddeten yetişmemiz mümkün olmaz; ama, beynimizle, ahlakımızla, görev anlayışımızla, insan haklarına, hukuka olan saygımızla, onları da geçebiliriz, ben bu kanaatteyim. Polisimizi de böyle motive ediyoruz zaten ...!"* şeklinde beyan etmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 49).
- **Erzincan Barosu avukat listesinin 1 yıllık yazılarak karakollara dağıtıldığı heyetimizce tespit edilmiştir.**

2. Sorgu Büro Amirliği

- Sorgu Büro Amirliğinde dördü amir olmak üzere 12 sorgu personeli bulunuyor. Bu kişilerin çoğu uzun süre terörle mücadele bürosunda çalışmış; 12 kişinin onunun 15 günlük sorgu kursu aldığı, diğer 2 kişinin ise 12 senedir bu işi yaptıkları için kendilerinin kurs verecek durumda olduğu ifade edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 54).
- 2000 yılı görüşmelerinde ise TEM Sorgu Bürosunda 9 kişinin bulunduğu, 3 tanesinin akademi mezunu olmak üzere diğerlerinin polis kadrosunda olduklarını, sorguların banda kaydının yapılmadığı, yılda ancak 5 operasyon yaptıklarını ifade etmişlerdir.

- 2000 yılında yapılan incelemelerde sorgu personelinin büro memurlarında farklı bir yapısı olmadığı belirtilmiştir. TEM sorgu ve büroda çalışanların iş bitince dinlendirildikleri, bayan polislerin bu birimde çalışmadıkları ifade edilmiştir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 76).
- Erzincan'da taşımacılığa yönelik, sınırdan gelen suçlar olabilmekte ancak onun dışında organize suçun bulunmadığı bilinmektedir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 75-76).

3. TEM Fiş Bürosu

- Fiş bürosundaki görevli polisler bilgisayar düzenine geçtiklerini ifade etmişlerdir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 49).
- Türkiye genelinde 14.000 civarında aranan olduğu ve 5.000 kayıt girdiklerini ifade etmişlerdir (Erzincan Tutanak 1998).

Heyetimizin 1998 yılında yapmış olduğu incelemelerde **fiş bürosunda firari sanık** konusunda ;

- Aranan veya bir başkası tarafından ihbar edilen şahısları bulamadıkları zaman mahkemeye dosyaları gönderdiklerinde onları *"Mahkemeye sevk ettikten sonra; onları firar olarak tüm Emniyet Müdürlüklerine ve hudut kapılarına bildiriyoruz"* şeklinde "firari sanık" kavramı anlatılmıştır (Erzincan Tutanak 1998).
- Firari sanık sayısının Erzincan ili için 64 kişi olduğu, ayrıca gyabi tutuklama kararı olanların da bulunduğu belirtilmiştir. Bu sayılarda her geçen gün düşme olduğu belirtilmiştir (Erzincan Tutanak 1998).
- Yetkililer firari sanıkları fezleke firarisi olmadan da şahıslar bir gün yakalanırsa, niçin yakalandıklarını bilmek için şahsi dosyalarının tutulduğunu bildirmişlerdir (Erzincan Tutanak 1998).

2000 yılında yapılan incelemelerde Emniyet Müdürlüğünün bilgi toplama fiş bürosunda Heyetimizin bu konuda edinmiş olduğu bilgiler (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 72-75):

- Erzincan nüfusuna kayıtlı suç işleyen herkesin bu büroda kaydı tutulur,
- İfadeye dayalı firar olarak fiş açılır. Aynen diğer işlemler gibi de devam eder,
- Bir kişiye fiş açıldığında mutlaka GBT'ye (Genel Bilgi Toplama) bildirilir,
- Hazırlanan tahkikat evrakında resmen firar olarak geçer,
- İfade içinde isimleri geçenler savcılık tarafından ifade veren kişi serbest bırakılsa bile firar olarak kabul edilir ve GBT'ye "firari sanık" olarak verilir. Yakalandıkları anda da ifadeleri alınır. Kişinin haberi olmasa bile kimlik bilgisi tespit edildiği anda GBT'ye firar olarak geçer, ifadeleridir.

1998 ve 2000 yıllarında Heyetlerimize "firari sanık" konusunda yapılan açıklamalardan; firari sanık kavramının ve geleneksel anlayışının uygulamalarda sürdürülmekte olduğu, GBT'de isimleri bu yolla çıkanların ifadelerinin mutlaka Emniyette alındığı anlaşılmıştır.

B. GÖZALTI VE SORGU MEKANLARI

Erzincan Emniyet Müdürlüğünde heyetimiz, Emniyet Müdürlüğünün eski ve yeni binalarında bulunan gözaltı ve sorgulama mekanlarında -Asayiş Şube Müdürlüğü, TEM Şubesi, Fiş Büro Amirliği, Sorgu Büro Amirliği- incelemeler yapmıştır.

1. Emniyet Müdürlüğündeki Gözaltı Mekanları

Emniyet Müdürlüğü'nün yeni binası eski tip projelerden olup hantal bir yapıdır ve Türkiye'de bu binadan birkaç tane bulunmaktadır (Erzincan tutanak 2000, sayfa 70).

- Yeni Emniyet Müdürlüğünün bodrumunda yapılan incelemelerde sorgu odasının halıfleksle kaplı olduğu, bunun dışında banyo, duş gibi ıslak mekanların bulunduğu elektrik prizlerinin bulunduğu görülmüştür (Erzincan tutanak 1998, sayfa 54-56).
- 2000 yılında yapılan incelemelerde bu mekanın aktif bir şekilde kullanıldığı, koğuşlardaki tutuklu ve hükümlülerin ifadelerinde de pembe yansımali, beyaz fayanslı banyo ve tuvalet alanlarının da tarif edilerek kötü muamele ve işkence iddialarında bulunduğu söylenen yerler görülmüştür. Aynı zamanda terör sorgu mekanı olarak kullanılan bu alanda fayansların pembe banyo perdeleri nedeniyle pembeleştiği Heyetimizce saptanmıştır. Bu mekanın aynı zamanda Jandarma ile de birlikte kullanıldığı mahkumlar tarafından ifade dildiği gibi Emniyet yetkilileri tarafından da "Jandarma ile işbirliği içerisinde çalışıyoruz" ifadesi ile doğrulanmıştır (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 70-71)

2000 yılında yapılan incelemelerde Emniyet Müdürlüğünün ikinci katında Asayiş Müdürlüğüne ait müşahade ve teşhis odası gezilmiştir.

- Her iki odanın binanın dış muhafazası olmadığı için pencereleri siyah renkle kapatılmış, duvarları örülmüştür. Havalandırması yoktur.
- Zemin katın üstünde bulunan iki adet gözaltı odası havalandırmasız olup tuvaleti de yoktur.

Bu bölümdeki nezarethane bölümünün incelenmesinde (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 79) :

- 2000 yılının ilk üç ayında 41 vakanın gelmiş olduğu, 1999 yılında ise 252 vakanın kayıtlı olduğu saptanmıştır.
- Baro listesinin yine bir yıllık bütün olarak yapıldığı görülmüştür. 1998 yılında da Erzincan CMUK (Ceza Muhakemeleri Usulu Kanunu) avukatlarına ait olan bu baro nöbet listesi yine bir yıllık yapılmıştı.
- Nezarethane defterinin incelenmesinde tüm raporların "darp-cebir yoktur" ibaresiyle kayıtlarda yazılı olduğu, avukat hanelerinin tümünde ise "avukat istemedi" ibaresinin bulunduğu Heyetimizin iki yıllık kayıtları incelemesinden saptanmıştır.

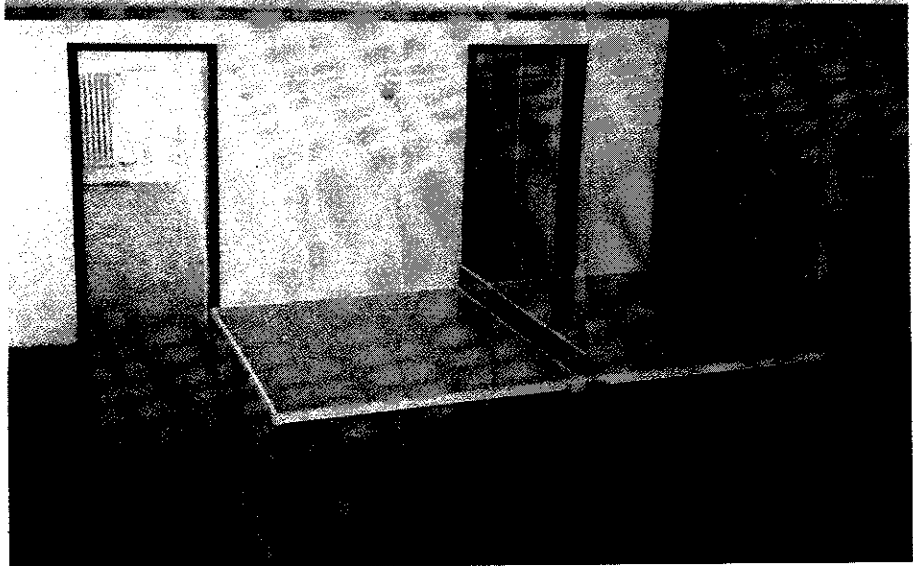
- Görevliler zaman zaman listeden avukat aradıklarını, çoğu kez bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak iki yıllık kayıtlarda "avukat bulanamadı" ibaresine hiç rastlanmadığı gibi avukat istediği yazılan da iki kişi dışında yoktur.
- Avukat istememe nedeni olarak Komiser Yusuf Merzifonlu'nun verdiği bilgi "... hep dedim ya efendim, belli bir grup bu suçları işleyenler, avukatın yanında ifade vermiyorlar; çünkü o zaman da diğer tarafta inkar edemezsin. Her gördüğün insanlar bunlar, sürekli aynı" kayda değer bulunmuştur (Erzurum Tutanak 2000, sayfa 81).

1998 yılında Erzincan Cezaevinin koğuşlarında anlatılanların ışığında Erzincan eski Emniyet Müdürlüğünün 1998 yılında Asayiş Şubesi olarak kullanılan binasının alt katında da incelemeler yapılmıştır (Erzincan Tutanak 1998, sayfa 48-58).

Yetkililer tarafından binaya ait eski mutfak olarak bildirilen bölüm dahil olmak üzere her yerde tadilat yapıldığı ifade edilmiş olmasına rağmen heyetimizin incelemesi sonucunda aşağıdaki bulgular net olarak saptanmıştır. Bu bulgular cezaevinin koğuşlarında 1998 yılında Heyetimize anlatılanlarla birebir örtüşmekte idi.

2000 yılında Heyetimizin Erzincan Cezaevinin koğuşlarında yaptığı görüşmelerde bu mekandaki nezarethanelerin zaman zaman kullanıldığı (Erzurum Tutanak 2000, sayfa 14-15-46-54) ancak son zamanlarda (1998 yılından sonraki günlerde) Emniyet Müdürlüğü'nün sorgu mekanının yeni Emniyet Müdürlüğü'nün alt katındaki TEM bürosunun olduğu ve kötü muamele ile ilgili iddiaların orada yoğunlaştığı ifade edilmiştir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 6-7-8-12-13)

- Giriş katından alt kata inen merdivenin hemen altında işkence gördüklerini iddia eden mahkumlar tarafından heyetimize tanımlanmış olan pinpon masası görülmüştür (Erzincan tutanak 1998, sayfa 55). 2000 yılında bu mekan temiz ve boş olarak bulunmuştur. Aynı pinpon masası tekrar görülmüştür (Erzincan tutanak 2000, sayfa 77).

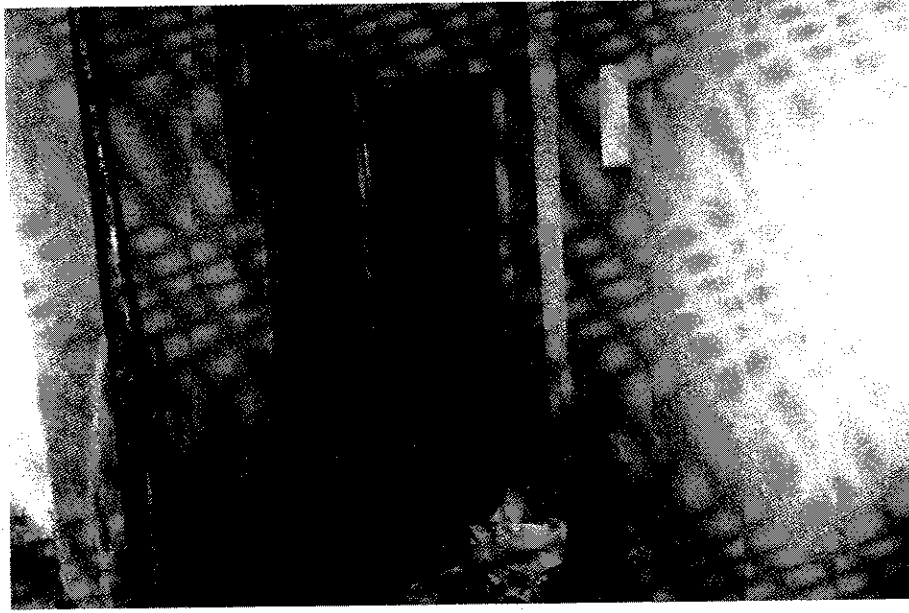

- Aynı bölümde bahsedilen nezarethaneler, tuvaletler ve ıslak hacim görülmüştür (Erzincan tutanak 1998, sayfa 56). (Üstteki resim)

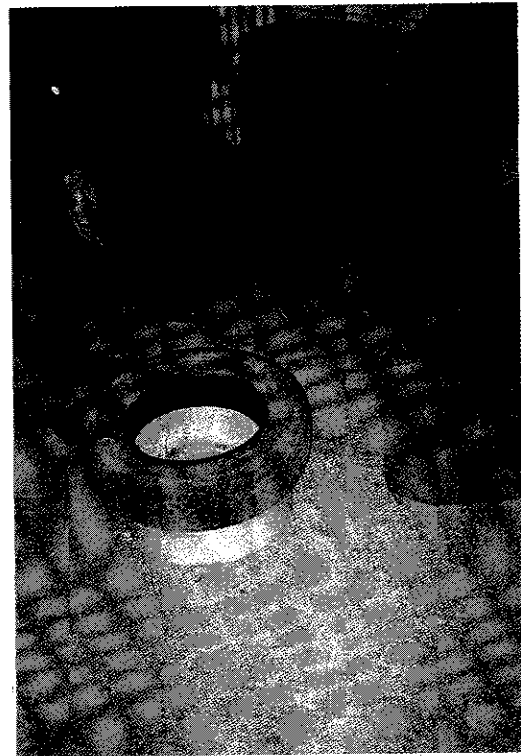

- 2000 yılında ise nezarethanelerin temizlenmiş, boyanmış, aynası takılmış, daha düzgün olduğu görülmüş ve kullanılmadığı ifade edilmiştir. (Üstteki resim)

- Koridor sonunda yetkililerce başka odaya geçtiği söylenen ancak binanın dış tarafından inilen merdivenlerden artıkların atıldığı kömürlüğe bu bölümden geçildiğinde dışarı açıldığı keşfedilen (mahkum girişi olarak da kullanılan) demir kapı görülmüştür. (Alttaki resim)

- Kapıdan girmeden önceki bölümde tarif edilen yerde yeşil kampet, sopalar, tahta parçaları karanlık olması nedeniyle tam görülemeyen artık malzemeler bulunmuştur (Erzincan tutanak 1998, sayfa 55-56).

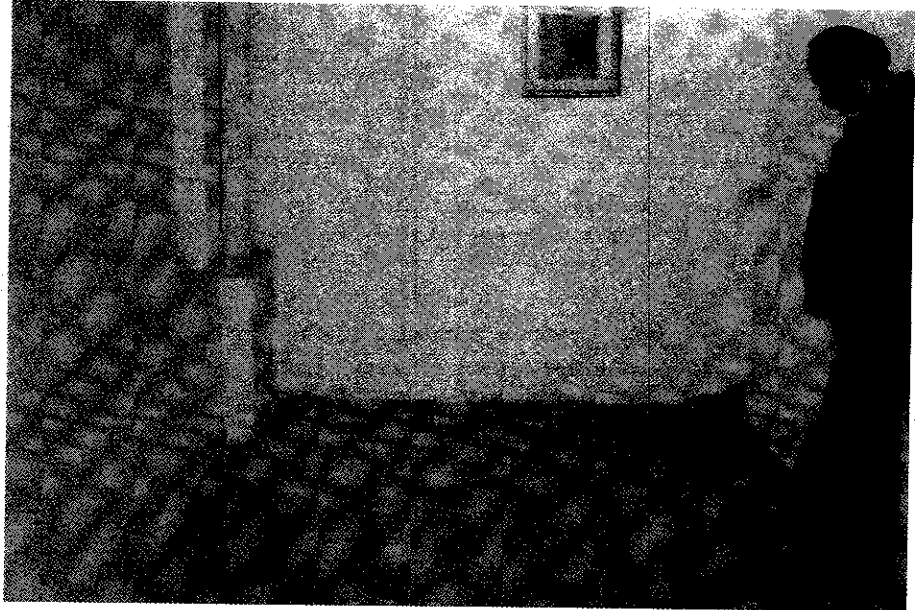
➤ Demir kapıdan girilerek alt kata geçildiğinde içeriden inilen merdiven bölümüne ulaşıldığı, boşaltılmış odaların da olduğu, tarif edilen mutfağa benzer yerin yanındaki odada araba tekerlekleri, sandalyeler, değişik malzemeler, boya ve kutular, çiçeklik olarak da kullanılan alt ve üst kısmı boş silindirik yerden yaklaşık 30-40 santim yükseklikte althık da görülmüştür (Erzincan tutanak 1998, sayfa 54-56).

➤ 2000 yılındaki incelemelerde bu odaların tamamen boşaltılmış oldukları saptanmıştır.

➤ Mutfak benzeri mekan bahsedildiği gibi uzundur. Yine bahsedildiği gibi ortada tek bir beton direk mevcut olup ve baca şeklinde davlumbazı vardır. İki yan kenarda fayanslı çeşmeler mevcut. Karşıda kot altında olması nedeniyle yüksekte pencereler var. Kapıdan girer girmez sağda küçük bir oda ve ıslak hacim var. Onun hemen yanında yerde **yaklaşık 2-2.5 m aralıklı derinlikleri 40-45 cm civarında olan ve içlerine çapı yaklaşık 10-12 cm iki silindirik metal boru yerleştirilebilen askı çubuklarının pratik oturtulabileceği bu delik yapılarının benzeri özel deri kaplı sorgu odasında halıflekslerin kaldırılması ile BATMAN'da da heyetimizce tespit edilmiştir** (Erzincan tutanak 1998, sayfa 54-56). (Yandaki resim)

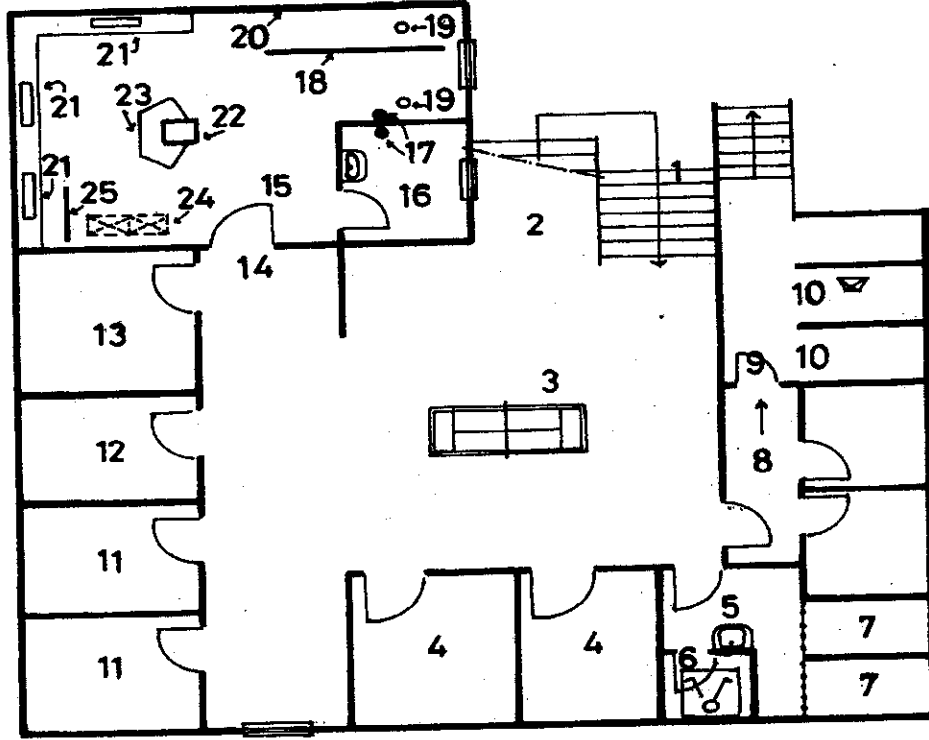
➤ 2000 yılındaki incelemelerde bu mekanın duvarlarındaki tüm fayansların kaldırıldığı, duvarların boyandığı, muslukların, lavaboların, ortadaki davlumbazın kaldırıldığı, yerdeki askı yuvalarının betonla doldurulduğu heyetimizce saptanmıştır.

Emniyet Müdürünün mutfak olduğunu söylediği yer ve yerdeki delikler için yetkililer; galiba, tahminen kelimeleri ile mutfak maşına fırınının ayaklarının girdiği delikler olabileceğini ifade etmişlerdir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 56). Halbuki bu mekan tutuklu ve hükümlüler tarafından çok net olarak işken-ce ve kötü muamele iddiaları ile tanımlanarak anlatılmıştı.

2000 yılında boşaltılmış olarak görülen bu mekanın yetkililer tarafından boş tutul-duğu ve laboratuar yapılması düşünüldüğü ifade edilmiştir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 77).

ERZİNCAN ESKİ EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ HALEN ASAYİŞ ŞUBESİNİN ALT KA-TINA AİT BİR BÖLÜMÜN ŞEMASI

1. Merdivenlerden alt kata iniş	16. Hücre benzeri ıslak mekan. 2000 yılında boşaltılmış
2. Merdiven altı	17. Su vanası
3. Pinpon masası	18. Askıya alınma bölümü
4. Boş, hücre yapılması planlanan iki oda	19. 2-2.5 metre aralıklı 40-45 cm derinliği olan beton içine gömülmüş yaklaşık 10 cm enin-de boru ile yapılmış askı yuvaları. 2000 yı-lında bu yuvaların beton ile doldurulduğu görüldü
5. Nezairethane girişi	20. Duvarları fayans olan bu mekanın 2000 yılında fayansları kaldırılmıştır
6. Nezairethane ıslak hacim	21. Lavoba ve fayans tezgah. 2000 yılında kal-dırılmıştır.
7. İki adet nezairethane	22. Beton direk
8. Dışarı çıkış koridoru	23. Davlumbaz. 2000 yılında kaldırılmıştır
9. Tutuklu girişi olarak kullanılan demir kapı	24. Kömürlükte bulunan kampetin 1998 yılındaki ifadelerde kullanıldığı alan
10. Kampetin bulunduğu mekanlar	25. Elektrik prizi ve fayansları yer yer dökülmüş duvar.
11. Arşiv odaları	
12. Mescit	
13. Lastikler vb. bulunduğu 2000 yılında boş olan oda	
14. Sorgu odası olarak kullanılan (mutfak denilen) mekana giriş	
15. Yerleri beton olan büyük bir mekan	

2. Sorgulama Ekibi ile Yapılan Görüşme

- Sorgu personeli ile görüşmelerde bahsi geçen isimlerin sorgu personeli olduğunu saptadık (Erzincan tutanak 1998, sayfa 56-57)
- Ayrıca "....."nin birbirini tanımayan mahkumlar arasındaki lakabının "hacı" olduğu ifade edilmiştir.

IV. ERZİNCAN CUMHURİYET BAŞSAVCISI İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Erzincan Başsavcısı Yunus Kiremit ile Cezaevi Müdürlüğünde yapılan görüşmelerde (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 67-69) :

- Erzincan'da 2'si bayan 7'si erkek olmak üzere 9 hakim ile başsavcıyla beraber 6 Cumhuriyet Savcısı bulunmaktadır.
- İlçelerde genelde avukat bulunmamakla birlikte baroya kayıtlı toplam 20 civarında avukat mevcuttur.
- 1995 yılından beri Erzincan bölgesinde fazla terör olayı görülmemektedir. Organize ve ağır suçlar mevcut değildir.
- Erzincan'da suç işleme oranı çok düşük olup genelde trafik kazalarına ilişkin suçlar, çek yasasına muhalefet suçları fazla görünmektedir. Adam öldürme, memurlara yönelik suçlar azdır.
- 1999 yılı içerisinde görülen 5 polis memurunun bir kişiye karakolda yaptıkları kötü muamele iddiası nedeniyle açılan davada mahkumiyet verilmiş, daha sonra para cezasına çevrilmiş. Şu anda da dosyasının Yargıtay'da olduğu ifade edildi.
- Cezaevi içerisindeki fiziki koşulların yeterli olmadığı, cezaevi içerisinde af beklentisinin fazla olduğu, tadilat tamirat yapılsa çok fazla fark etmeyeceği belirtildi.
- Cezaevinde önemli bir sorunun şu anda mevcut bulunmadığı, koşullardaki görüşmelerde işkence iddiasında bulunan mahkumun bacağındaki rapor alınan rahatsızlığın bir yanık sekeli olduğu Başsavcı tarafından ifade edilmiştir.
- Mahkumların cezaevi içerisinde yaptıkları boncuk elişlerine talebin fazla olmadığı, daha ziyade yakınlarına paketlenip gönderildiği ifade edilmiştir.
- Cezaevinde Mümessel Savcı bulunmamaktadır. Başsavcı Yunus Kiremit'in haftada bir defa gelerek şikayet kutularını açmakta olduğu ifade edilmiştir.

V. ERZİNCAN DEVLET HASTANESİNDE YAPILAN İNCELEMELER

A. 1998 YILINDA

- Erzincan Devlet hastanesinde yapılan incelemelerde, ihtiyaç duyulduğunda görevde çağrılan bir pataloğun ve bir de patoloji laboratuvarının bulunduğu görülmüştür (Erzincan tutanak 1998, sayfa 59).
- Otopsilerde lüzumu halinde patoloji uzmanının çağrıldığı heyete iletilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 59).
- Otopsi, kural olarak sağlık ocaklarındaki hekimler tarafından yapılmaktadır. Ancak Devlet Hastanesine yeni gelen patoloğ, eğer "görevde ise" otopsiye alınmaktadır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 2).
- Mahkum koğuşunun ayrı bir binada olduğu ve pek kullanılmadığı gözlemlenmiş, ameliyat olacak veya yoğun bakımda tutulan mahkumların serviste yatırıldığı heyete ifade edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 59).

B. 2000 YILINDA

- Erzincan Devlet Hastanesi'ndeki adli vakaların kayıtlı olduğu defterin diğer illerdeki gibi standart bir defter olmadığı saptanmıştır. Teşhis ve bulguların yer almadığı bu defterde sadece kimlik kaydı ve giriş tarihleri mevcuttur. Raporların mahiyeti ve sonuçları izlenmek istendiğinde ise adli kayıt defterinden tek tek aranması gerekmektedir (Erzincan Tutanak 2000, sayfa 82).
- Adli raporlar hastane acil servisinde üç nüsha halinde düzenlenmekte bir tanesi getirene diğer iki tanesi ise hastanede kalmaktadır.
- Adli tıp ile ilgili ayrı bir bölüm yoktur. Bu konu hastane acil servisinde çözülmektedir.
- 1998 yılında pek kullanılmadığı ifade edilen ve tadilat geçireceği söylenen hastanenin mahkum koğuşunun bu kez tümünden yok olduğu görülmüştür. Gerekliğinde hasta servislerinde mahkumların tedavi edildikleri belirtilmiştir.

VI. ERZİNCAN İL JANDARMA

- İstihbarat şube müdürü 1995 yılında gelen emirle geçen sene var olan 5 ayrı hücreyi kaldırdıklarını, orada görüldüğü gibi, güzel, modern, bayanlara ayrı güzel bir yer yapıldığını; en son bir yaralı terörist kızın geldiğini, buradan gitmek istemediğini açıklamıştır (Erzincan tutanak 1998, sayfa 65).

- İl Jandarma Alay Komutanlığı yetkilileri geçmiş yıllara göre bölgede güvenlik açısından büyük ilerlemeler olduğunu vurguladılar.

- İl Jandarma gazinosunun altı gezilmiş, sanık ve tutuklu anlatımlarına uygun mekanlar tespit edilmiştir (Erzincan tutanak 1998, sayfa 67-70).

- Jandarma gazinosunun altı ile binanın kendisinin 1994-1995 yıllarında tadilat görmüş olduğu belirlenmiştir. Bazı mekanlarda yapılan değişiklik ile örülecek kapatılan bölüm Heyetimiz tarafından görülmüş ve resimlenmiştir.

VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

A SORUŞTURMA - KOVUŞTURMA

Cezaevlerinde yapılan görüşmelerde hükümlü ve tutukluların çok büyük bir bölümünün hem Erzincan'da hem de geldikleri diğer illerde sorgulamaları sırasında kötü muamele ve işkence gördüklerini belirtmiş olmaları Heyetimiz tarafından son derece düşündürücü bulunmuştur.

Erzincan'da eski ve yeni Emniyet Müdürlüğü binalarının birimlerinde, Asayiş ve Terörle Mücadele sorgu mekanlarında yapılan incelemelerde, kötü muamele ve işkence gördüğünü iddia eden hükümlü ve tutukluların mekan, teçhizat, kişi tanım ve tariflerinin Heyetimizin gözlemleri ile örtüştüğü saptanmıştır.

1998 yılındaki kötü muamele ve işkence yapmaya uygun olan sorgu mekanlarının 2000 yılında boşaltılmış ve askı için kullanılan deliklerin betonlanmış olmasına rağmen, yeni yapılan ve güvenlik birimlerinin tümü tarafından kullanılan mekanlarda istenmeyen işlemlerin devam ettiği kanaati Heyetimizde net olarak oluşmuştur.

Suç oranının az, organize suç ve terör suçlarımızın hemen hiç olmadığı, kısmen adı suçların görüldüğü Erzincan'da, kötü muamele ve işkence olaylarına ilişkin iddialar ile bu denli karşılaşmış olması son derece ilginçtir. Elbette bu durumun emniyet elemanlarının niteliğinden ve eğitim eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca emniyet görevlilerinin bu suçların yaygın olarak işlendiği bölgelerden Erzincan'a tayin olarak gelmeleri ve oralarda edindikleri alışkanlıkları Erzincan'da da devam ettirmiş olmalarının da düşünülmesi gerekir.

Heyetimizin diğer önemli bir gözlemi ise ; nezaret defterlerinde tutukluların hemen tamamının avukat istememiş olmalarıdır. Yine bu kadar kötü muamele ve işkence iddialarına rağmen kayıtlardaki doktor raporlarında "darp cebir izine rastlanmamıştır" ifadeleri yer almaktadır.

Tutukluların emniyet görevlileri ile birlikte doktor muayenesine götürülmeleri muayenelerin objektifliğini engellemektedir.

B. YARGILAMA

Sorgu aşamasında yaşanan olumsuzluklar yargı sürecini de etkilemektedir. Savunma hakkından yeterince yararlanılmamasının yanında, adli tıp ve kriminal laboratuvar sonuçlarının gecikmesi yargı sürecini uzatmakta ve olumsuz yönde etkilemektedir.

Yargının en önemli unsurlarından olan "savunma hakkı"nın tutuklular tarafından yeterince bilinmemesi kadar, görevlilerin de bu hakkı hatırlatmakta isteksiz olmaları Erzincan'da yargı sürecinde savunma açısından zaaf yaratmaktadır.

Soruşturma, kovuşturma sürecinde Başsavcılarımızın ve mülki amirlerimiz olan Valilerimizin yetki ve sorumluluklarının bilincinde olmaları, denetim görevlerini aksaksız yerine getirmeleri, diğer ilgili kuruluşlarla koordinasyon sağlamaları sorunların çözümü için bir zorunluluktur.

C. CEZA VE İNFAZI

Cezaevinin fizik ve kullanım açısından koşullarının uygun olmadığı, binanın ilk yapılışında cezaevi olarak tasarlanmamış olmasının da bu konuda etkili olduğu saptanmıştır.

Cezaevi içerisindeki 1998 döneminde yapılan çalışmalarda görülen pek çok ağır hastanın 2000 yılı döneminde olmadıkları görülmüştür.

Cezaevine ait sağlık ve hijyen koşullarının Erzincan Sağlık Müdürlüğü tarafından rotasyon ile verilen pratisyen doktorlar tarafından yürütülmekte olduğu saptanmıştır.

Cezaevinde bir öğretmenin bulunmasına rağmen "eğitim ve rehabilitasyon ekibinin" diğer elemanlarının eksik oluşu, kişinin önce kendisine sonra topluma kazandırılmasında yetersizliğe sebep olmaktadır.

Cezaevinde bulunan hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmaları yönünde diğer kamu ve meslek kuruluşları (örneğin belediye ve odaların) ile önemli bir işbirliği gözlenmemiştir.

Açık cezaevleri, infaz uygulamalarında kapalı mekan cezasını tamamlayan, rehabilitasyon ve uyum süreci içinde kaldırılmaması gereken bir rejimdir. Açık cezaevine geçme konusundaki olumsuzluklar, ülkemizde mahkum için alınan "iyi hallilik" kararının veriliş şeklinden kaynaklanmaktadır.

Batı ülkelerinde kapalı cezaevinde kalma süresi mahkumlar için açık cezaevlerinde kalma süresinden daha fazladır. Ülkemizde ise iyi hallilik kararı, cezaevi yönetimi tarafından suç ayırımı yapılmaksızın, infazın kesinleştiği tarihten 3 ay sonra başlamak üzere hemen kazanılmış bir hak gibi verilebilmektedir. Her ne kadar onay makamı Bakanlık ise de, müşahede işlemleri uzman kararı olarak, bilinçli ve zamana yayılmış standartları kapsayan bir çalışma sonucu verilmelidir.

Özetle, iyi hallilik kararının kazanılmış hak olmaktan çıkarılıp, kazanılabilecek hak anlayışına dayandırılması gereklidir.